

GÖTEBORGS UNIVERSITET

FOLKET OCH NYTTAN MED HÖGRE UTBILDNING

Västsvenskarna ger sin syn på om utbildning lö-
nar sig och bäddar för framgång i yrkeslivet

Daniel Berlin/Enheten för analys och utvärdering

RAPPORT: 2013:10

Dnr: V 2013/1003

Innehållsförteckning

Frågan om nyttan med högre utbildning	3
Opinionen över tid	4
Synen på nyttan med utbildning i olika grupper	6
Sammanfattande kommentarer.....	13
Referenser.....	14
Tabellbilaga	15

Frågan om nyttan med högre utbildning

De senaste decennierna har den högre utbildningen i Sverige genomgått en formidabel expansion.¹ I närtid har över 350 000 personer årligen studerat vid universitet/högskola, vilket innebär mer än en fördubbling sedan slutet av 1980-talet.² Bakgrunden till utbyggnaden är att den snabba teknologiska utvecklingen och andra samhällsförändringar har skärpt kraven på arbetskraftens kompetens. Det land som vill stå sig i konkurrensen gör bäst i att säkra tillgången på utbildad arbetskraft.³

Även på det individuella planet tycks det finnas många fördelar med högre utbildning. Jämfört med andra grupper har högskoleutbildade lägre arbetslöshet, högre sysselsättning och högre lön, även om arbetsmarknadsavkastningen också varierar med utbildningens inriktning. Andra fördelar, utöver dem som har med arbetsmarknaden att göra, är att högre utbildning tycks vara förknippat med bättre hälsa och större självförtroende vid kontakter med myndigheter.⁴ På minuskontot brukar nämnas att den individuella utbildningspremien, det vill säga den avkastning som utbildningen ger, är relativt låg jämfört med andra länder. För vissa utbildningar är det till och med så att avkastningen är negativ eftersom det inkomstbortfall som sker under studieåren inte hämtas in under de yrkesverksamma åren jämfört med de som inte läser vidare på högskolan.⁵ Det finns också en diskussion om så kallad överutbildning, vilket i det här sammanhanget betyder att högskoleutbildade får jobb som egentligen inte kräver en så lång (högskole)utbildning som personen ifråga har. Överutbildning kan innebära samhällsekonomiska kostnader i form av lägre produktivitet och kan också innebära sämre trivsel på arbetet för individen.⁶ Begreppet överutbildning är dock omdiskuterat.⁷

Mot bakgrund av den vikt som högre utbildning ges i den politiska debatten och mot bakgrund mot högskolesektorns expansion är det av intresse att följa folkopinionens inställning till nyttan med högre utbildning. Syftet med denna rapport är att beskriva hur synen på nyttan med högre utbildning ser ut i olika demografiska grupper. Med nytta avses hur opinionen ställer sig till två påståenden om högre utbildning. De två påståendena är *högre utbildning lönar sig inte* och *högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång*.

Vad svarspersonerna lägger för betydelse i att högre utbildning ska löna sig är långt ifrån självklart. Vi vet inte om ståndpunkterna grundar sig i bedömningar av ekonomisk avkastning, om sannolikheten att få ett jobb, ett jobb som motsvarar kvalifikationerna, ett jobb att trivas på, eller i vilken utsträckning andra effekter av högre utbildning influerar deras

¹ Med högre utbildning avses här utbildning vid universitet/högskola.

² 357 000 personer studerade någon gång under höstterminen 2012 på grundnivå eller avancerad nivå. Även om detta är något mindre än de två föregående åren är det historiskt sett mycket höga siffror. Går vi ännu längre tillbaka i tiden ser vi att vid andra världskrigets slut fanns ca 15000 studenter i hela Sverige. Under 1950 talet gick färre än 50000 personer på högskolan, och mot slutet av 60 talet var antalet studenter runt 100 000. En reformering av utbildningsväsendet i slutet av 1970-talet gav ett studenttillskott på cirka 50 000 och fram till slutet av 80 talet var antalet högskolestudenter omkring 150 000. Under 90 talet skedde en utbyggnad av högskolan så att den mot decenniets slut omfattande cirka 260000 studenter, och i början av 00 talet kom ytterligare en utbyggnad att göra att den omfattade cirka 340000 studenter.

Källa: *Universitet och högskolor, årsrapport 2013*. Universitetskanslerämbetet.

³ Se exempelvis Karlsson & Skånberg (2012)

⁴ Sonnerby (2012)

⁵ Ljunglöf (2011)

⁶ Persson (2010)

⁷ Persdotter (2009)

bedömningar.⁸ Motsvarande osäkerheter finns naturligtvis när det gäller huruvida utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet.

Dataunderlag

Denna PM grundas på data från de så kallade Väst-SOM undersökningarna som genomförs årligen vid SOM-institutet vid Göteborgs universitet.⁹ Undersökningen är en postal enkät till 6000 personer i åldrarna 16-85 år, bosatta i Västra Götalands län samt i Kungälv kommun.¹⁰ Svarefrekvensen ligger normalt kring 60 procent.¹¹ Sedan 2010 har undersökningen innehållit frågor om opinionens syn på högre utbildning. Påståendet *Högre utbildning lönar sig inte* har varit med 2010, 2011, och 2012. Påståendet *Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång* har varit med 2010 och 2011.¹²

Opinionen över tid

Lönar sig högre utbildning? Den västsvenska opinionen tycks besvara denna fråga ja-kande. I 2012 års Väst-SOM undersökning anser sex av tio personer att högre utbildning lönar sig, medan en knapp femtedel är av motsatt ståndpunkt.¹³ Eftersom samma fråga ställts i 2010- och 2011 års undersökningar finns det möjlighet att göra en kort tillbakablick på opinionens utveckling. Det visar sig då att andelen som anser att utbildning lönar sig har minskat med fyra procentenheter mellan 2010 och 2012 samtidigt som andelen som anser att utbildning inte lönar sig har ökat med fem procentenheter. Det rör sig förvisso om tämligen marginella opinionsförskjutningar, men de är ändå av en magnitud som gör att de inte enbart kan tillskrivas slumpfaktorn.¹⁴ Huruvida förskjutningarna är början på en långsiktig trend eller bara kortsiktiga opinionsfluktuationer får framtiden utvisa.

Opinionsvindarna blåser åt samma håll – om än med olika styrka – i så gott som alla demografiska grupper. Den skeptiska inställningen till utbildningens lönsamhet har tilltagit oavsett kön, ålder, utbildningsnivå, klasstillhörighet och inkomst. Två grupper (som i stor utsträckning består av samma personer) går dock mot strömmen; bland personer mellan 25 och 29 år har andelen som anser att utbildning lönar sig vunnit sju procentenheter, och bland studenter har andelen positiva ökat med fem procentenheter. Opinionsförskjutningarna i olika grupper visas *inte* i tabellen nedan.

⁸ Vi vet heller egentligen inte med säkerhet hur respondenterna resonerar kring *för vem* utbildning ska vara lönsamt. Tänker de på lönsamhet för individen eller på den samhällsekonomiska lönsamheten?

⁹ SOM-institutet vid Göteborgs universitet har sedan 1986 genomfört årliga surveyundersökningar. Dessa bygger på representativa urval av befolkningen, vilket innebär att materialet går att generalisera till hela den grupp som vi uttalar oss om. Surveyundersökningarna genomförs på olika nivåer; Sverige som helhet (Riks-SOM), olika regioner (t.ex. Väst- Syd- och Värmlands SOM) eller specifika grupper (t.ex. Student-SOM).

¹⁰ Det finns även möjlighet att besvara enkäten på webben.

¹¹ De år som är aktuella i denna PM är 2010, 2011 och 2012. År 2010 var nettosvarefrekvensen 59%, 2011 var nettosvarefrekvensen 57%, och år 2012 var nettosvarefrekvensen 58 %.

¹² Båda påståendena ingår i 2013 års undersökning, men den datainsamlingen var inte avslutad i skrivande stund.

¹³ Det vill säga: de som anser att högre utbildning lönar sig är de som helt eller delvis tar avstånd från påståendet att högre utbildning *inte* lönar sig. Den knappa femtedel som anser att högre utbildning inte lönar sig är de som instämmer helt eller delvis i påståendet att högre utbildning *inte* lönar sig. Se tabellkommentar till tabell 1 för detaljerad kodningsinformation.

¹⁴ Skillnaderna är statistiskt signifikanta på .05 nivån

Det kan också noteras att mellan var sjätte och sjunde respondent inte har någon uppfattning alls i frågan, och att runt var tionde ställer sig neutral till huruvida utbildning lönar sig.

TABELL 1: LÖNAR SIG HÖGRE UTBILDNING? ANDEL MED OLIKA INSTÄLLNING (PROCENT)

	Utbildning lönar sig	Neutrala	Utbildning lönar sig inte	Ingen uppfattning	Antal svar
2010	62	11	13	14	3094
2011	59	11	14	17	3007
2012	58	10	18	14	3042
Skilnad 2012-2010	-4	-1	+5	0	

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2010, 2011 och 2012.

Kommentar: Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' 'Högre utbildning lönar sig inte'. Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". Det fanns också möjlighet att ange "ingen uppfattning". I kategorin *utbildning lönar sig* ingår de som placerat sig på skalsteg 0-3; i *neutrala* ingår de som placerat sig på skalsteg 4-6; i *utbildning lönar sig inte* ingår de som placerat sig på skalsteg 7-10. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Avrundning kan göra att den totala andelen avviker från 100 %. För en redovisning av svarsfördelningen över hela svarsskalan, se tabell A1 i tabellbilagan.

Hur ställer sig då västsvenskarna till det andra påståendet? Är högre utbildning nödvändigt för att nå framgång i yrkeslivet? Ja, det är det, menar ungefär fyra av tio. Nej, det kan gå bra ändå, menar en fjärdedel. Ungefär en femtedel ställer sig neutrala till påståendet och lite drygt var sjunde till åttonde person har ingen uppfattning alls. Opinionsen har sett på det hela taget likadan ut de två år – 2010 och 2011 – som västsvenskarna tillfrågats.

TABELL 2: ÄR HÖGRE UTBILDNING NÖDVÄNDIGT FÖR ATT NÅ YRKESFRAMGÅNG? ANDEL MED OLIKA INSTÄLLNING (PROCENT)

	Högre utbildning nödvändig	Neutrala	Högre utbildning inte nödvändig	Ingen uppfattning	Antal svar
2010	44	21	23	12	3099
2011	43	19	25	14	2997
Skilnad 2011-2010	-1	-2	+2	+2	

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2010 och 2011.

Kommentar: Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' 'Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång'. Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I kategorin *högre utbildning är nödvändig* ingår de som placerat sig på skalsteg 7-10; i *neutrala* ingår de som placerat sig på skalsteg 4-6; i *högre utbildning är inte nödvändig* ingår de som placerat sig på skalsteg 0-3. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Avrundning kan göra att den totala andelen avviker från 100%. För en redovisning av svarsfördelningen över hela svarsskalan, se tabell A2 i tabellbilagan.

Med tanke på att de opinionsförändringar som skönjs i materialet är ganska måttliga (om än statistiskt signifikanta), så görs här inga försök att leta förklaringar. Om tendensen håller i sig över en längre tid är det dock motiverat att söka orsaker.

Synen på nyttan med utbildning i olika grupper

Bakom de övergripande opinionsmönstren finns en del attitydskillnader mellan olika grupper av människor. Vad man anser om nyttan med högre utbildning tycks i viss utsträckning bero på vem man är: på uppväxtförhållanden, nuvarande sysselsättning, utbildningsnivå och andra faktorer. I det följande beskrivs inställningen till högre utbildning i ett antal olika grupper.¹⁵

Uppväxtförhållanden och utbildningssyn

De värderingar som omgärdar oss och de erfarenheter vi gör under uppväxten kan ha en stark inverkan på våra åsikter idag. Därför analyseras i detta avsnitt hur uppväxtförhållanden hänger samman med inställningen till högre utbildning. I SOM-undersökningarna ombeds deltagarna att ange huruvida de vuxit upp i en arbetarfamilj, jordbrukarfamilj, tjänstemannafamilj, högre tjänstemannafamilj eller en egen företagarfamilj. Svarspersonerna får själva bedöma vilken av dessa kategorier som bäst beskriver de egna uppväxtförhållandena. I tabellen nedan redovisas andelen som har en positiv inställning till utbildning i de olika grupperna. Med positiv inställning avses att anse att utbildning lönar sig respektive vara nödvändigt för framgång i yrkeslivet.

TABELL 3: UPPVÄXTENS BETYDELSE FÖR UTBILDNINGSSYN. ANDEL SOM ANSER ATT UTBILDNING LÖNAR SIG OCH ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR YRKESLIVSFRAMGÅNG EFTER UPPVÄXTFAMILJ (PROCENT)

	Familjetyp under uppväxt				
	Arbetarfamilj	Jordbrukarfamilj	Tjänstemannafamilj	Högre tjänstemannafamilj	Egenföretagarfamilj
Högre utbildning lönsamt	56	52	65	69	60
Högre utbildning nödvändigt för yrkeslivsframgång	41	42	45	51	47
Antal svarande	1494-1514	331-339	578-567	141-140	261-243

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011 och 2012.

Kommentar: Utbildningsopinionsfrågan lyder: "Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?" "Högre utbildning lönar sig inte"; "Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I tabellen redovisas andelen som anser att högre utbildning lönar sig (de som placerat sig på skalsteg 0-3 i delfrågan) 2012, samt de som anser att *högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet* (de som placerat sig på skalsteg 7-10 i delfrågan) 2011. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Frågan om familjebakgrund lyder "Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem respektive det hem du växte upp i, vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?" I tabellen redovisas siffrorna för det hem respondenterna växte upp i.

Även om sambandet mellan uppväxtförhållanden och inställning till högre utbildning inte är av en särskilt imponerande styrka, går det ändå att urskilja ett någorlunda tydligt mönster. De som vuxit upp i jordbrukar- och arbetarhem är mest skeptiska till nyttan med högre utbildning och de som vuxit upp i högre tjänstemannahem har den mest positiva attityden till utbildning. I siffror handlar det om att sju av tio med högre tjänstemannabakgrund anser att utbildning lönar sig jämfört med drygt hälften av de som har arbetar- och jordbrukarbakgrund. När det gäller utbildningens roll för yrkesframgång är klyftorna inte lika

¹⁵ För påståendet "högre utbildning lönar sig inte" används 2012 års data. För påståendet "högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet" används 2011 års data.

stora, men hälften av de med högre tjänstemannabakgrund anser att högre utbildning är nödvändigt mot fyra av tio med arbetar- och jordbrukarbakgrund.¹⁶ Det kan slutligen noteras att var sjätte person med arbetarbakgrund och var femte person med jordbrukarbakgrund inte har någon uppfattning om utbildningens lönsamhet eller dess roll för yrkesframgång, vilket ska jämföras med 2 till 7 % i de övriga grupperna.¹⁷

Kvinnlig och manlig syn på högre utbildning?

Den kvinnliga och manliga delen av befolkningen gör i princip identiska bedömningar av utbildningens betydelse för framgång i yrkeslivet (43 respektive 42 % anser att utbildning är nödvändigt).¹⁸ Däremot anser kvinnor i högre utsträckning än män att utbildning lönar sig (61 % respektive 54 %).¹⁹ Skillnaderna mellan könen finns i nästan alla åldersgrupper (undantaget 20-24 åringar), i alla geografiska områden, och oavsett uppväxtförhållanden (utom bland de som växt upp i tjänstemannahem). Däremot finns inga könsskillnader bland de som har examen från universitet/högskola: högutbildade män och högutbildade kvinnor har samma syn på utbildningens lönsamhet. Det finns heller inga könsskillnader i den grupp som för närvarande bedriver studier.²⁰

Åldersskillnader

Synen på nyttan med högre utbildning samvarierar i viss utsträckning med en persons ålder. Samvariationsmönstren ter sig dock lite olika beroende på om det handlar om huruvida utbildning lönar sig eller om det handlar om huruvida utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet.

TABELL 4: ÅLDER OCH UTBILDNINGSSYN. ANDEL SOM ANSER ATT UTBILDNING LÖNAR SIG OCH ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR YRKESLIVSFRAMGÅNG EFTER ÅLDER (PROCENT)

	Ålder							
	16-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60-75	76-85
Högre utbildning lönsamt	60	65	69	59	62	59	54	43
Högre utbildning nödvändigt för yrkeslivsframgång	39	47	36	34	41	48	47	39
Antal svarande	142-142	167-154	167-152	401-421	565-518	499-540	847-856	254-213

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011 och 2012.

Kommentar: Utbildningsopinionsfrågan lyder: "Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?" "Högre utbildning lönar sig inte"; "Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I tabellen redovisas andelen som anser att högre utbildning lönar sig (de som placerat sig på skalsteg 0-3 i delfrågan) 2012 samt de som anser att *högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet* (de som placerat sig på skalsteg 7-10 i delfrågan) 2011. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning).

¹⁶ Notera att antalet med högre tjänstemannabakgrund är få (140-141 personer), varför resultaten trots de stora procentuella skillnaderna ska tolkas med försiktighet. Notera också att skillnaderna mellan arbetarhem/jordbrukarhem och egenföretagarhem inte är statistiskt signifikanta.

¹⁷ Se tabellerna A3 och A5 i tabellbilagan.

¹⁸ Se tabell A5 i tabellbilagan.

¹⁹ Se tabell A3 i tabellbilagan.

²⁰ Se tabell A6 i tabellbilagan.

När det gäller att utbildning lönar sig återfinns de mest utbildningsbejakande stämningarna bland folk i sina unga och äldre tjugo (det vill säga 20-24 åringarna och 25-29 åringarna). I de lite äldre åldersklasserna råder en skepticism som tilltar ganska kraftigt i sextioårsåldern och är särskilt stark bland de som närmar sig åttioårsstrecket. När det gäller utbildningens betydelse för yrkeslivsframgång är de äldre emellertid väl så övertygade om att utbildning är nödvändigt som de yngre.

Varför gör äldre och yngre så pass olika bedömningar av utbildningens lönsamhet? Handlar det om generationsskillnader, eller finns förklaringen i att personer i olika åldrar befinner sig i olika livsfaser? Någon grundlig utredning av detta finns inte möjlighet att göra eftersom vi i datamaterialet inte kan följa individer över tid. Materialet erbjuder dock vissa möjligheter att resonera kring frågan. Ett första konstaterande i ett sådant resonemang är att ålder är intimt sammanbundet med vilken sysselsättning en person har. De yngsta åldersklasserna innehåller en förhållandevis stor andel studerande, i de mellersta kategorierna finns en större andel förvärvsarbete och bland de äldsta givetvis en stor andel pensionärer. Senare i denna rapport kommer förhållandet mellan ålder, sysselsättning och utbildningsattityd att elaboreras ytterligare, men vi kan redan nu konstatera att de ungas positiva inställning till utbildningens lönsamhet till stor del förklaras av att gruppen innehåller många studenter. Det tycks alltså ha mer med sysselsättning att göra än åldern som sådan. När det gäller nödvändighet för yrkeslivsframgång verkar dock åldersfaktorn ha viss oberoende effekt även under kontroll för sysselsättningen och andra variabler.

Utbildningsbakgrund och synen på utbildning

Vilken betydelse har den egna utbildningsnivån för svarspersonernas inställning till nyttan med högre utbildning? I datamaterialet urskiljer vi fyra utbildningskategorier; 1) de som har grundskoleutbildning (eller motsvarande), 2) de som har studerat vid gymnasium/folkhögskola eller motsvarande, 3) de som har eftergymnasial utbildning utanför universitet/högskola, och 4) de som har examen från universitet/högskola. I frågan anger deltagarna själva sin *högsta* utbildningsnivå.

Den egna utbildningsbakgrunden samvarierar med attityderna till högre utbildning. När det gäller huruvida det lönar sig eller inte med högre utbildning hyser de som själva har erfarenhet av högskolestudier och andra eftergymnasiala studier förhållandevis stor tillförsikt inför utbildningens möjlighet att vara till nytta. Bland de som har examen från universitet/högskola anser sju av tio att utbildning lönar sig. I gruppen med grundskoleutbildning är tilltron till utbildningens lönsamhet betydligt lägre. Knappt fyra av tio anser att utbildning lönar sig. Det ska också noteras att i denna grupp är det många – nästan fyra av tio – som inte har någon uppfattning i frågan, vilket är rimligt med tanke på att de inte har någon erfarenhet av högre utbildning.²¹ Samma mönster ser vi när det gäller huruvida utbildning anses vara nödvändigt för framgång i yrkeslivet. Personer med längre utbildningar – det vill säga de två grupper som har erfarenhet av högskoleutbildning eller annan

²¹ Se tabell A3 i tabellbilagan.

eftergymnasial utbildning– anser i högre grad än de med kortare utbildningar i bagaget att utbildning är nödvändigt.

TABELL 5: DEN EGNA UTBILDNINGENS BETYDELSE FÖR UTBILDNINGSSYN. ANDEL SOM ANSER ATT UTBILDNING LÖNAR SIG OCH ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR YRKESLIVSFRAMGÅNG EFTER UTBILDNINGSNIVÅ (PROCENT)

	Utbildning			
	Grundskola	Gymnasium	Eftergymnasial exkl högskola	Universitet/högskola
Högre utbildning lönsamt	38	57	64	69
Högre utbildning nödvändigt för yrkeslivsframgång	38	40	47	47
Antal svarande	574-603	889-902	616-672	827-775

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011 och 2012.

Kommentar: Utbildningsopinionsfrågan lyder: "Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?" "Högre utbildning lönar sig inte"; "Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I tabellen redovisas andelen som anser att högre utbildning lönar sig (de som placerat sig på skalsteg 0-3 i delfrågan) 2012 samt de som anser att *högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet* (de som placerat sig på skalsteg 7-10 i delfrågan) 2011. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Frågan om utbildningsnivå lyder: "Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som du anser passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera den du genomgår för närvarande." Kategorin *Grundskola* är de som svarat att de ej fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola) eller fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola). Kategorin *gymnasium* är de som har studerat vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande. Kategorin *eftergymnasial utbildning exkl högskola* består av de som har en eftergymnasial utbildning men inte tagit examen från universitet/högskola. *Universitet/högskola* består av de som anger att de har examen från universitet/högskola.

Resultaten väcker naturligtvis frågor om den inbördes kausala ordningen: vad är det som orsakar vad? Är det så att högre utbildning helt enkelt lockar dem som har en positiv attityd redan innan eller är det så att utbildningen i sig medverkar till att forma attityder till nyttan med utbildning? Inom ramen för denna rapport finns ingen möjlighet att i detalj specificera orsakssambanden, så vi får nöja oss med den kvalificerade gissningen att högre utbildning såväl lockar till sig personer med positiva attityder som påverkar personernas attityder.

Det är dock inte bara utbildningens längd som är intressant i sammanhanget. Eftersom utbildningar med olika inriktning har olika karaktär och tycks ge olika arbetsmarknadsutfall för alumnerna kan de tänkas generera olika attityder. Eller – om man föredrar en annan kausal ordning – attrahera människor med olika attityder. En lång rad utredningar har försökt beräkna den privata utbildningspremien – det vill säga positiva effekter i sannolikhet för sysselsättning och för inkomstförbättringar som en följd av utbildningen – för olika ämnesinriktningar. I korthet säger dessa utredningar att läkare, tandläkare, jurister, civilekonomer och civilingenjörer har en positiv avkastning på sin utbildning. Lärare, samhällsvetare, kulturvetare, socionomer och psykologer har betydligt sämre avkastning.²² Mot den bakgrunden är det intressant att se om de varierande inriktningarna på utbildningen samvarierar med olika attityder till utbildning.

²² Se exempelvis Sonnerby (2012).

TABELL 6: UTBILDNINGSSINRIKTNING OCH UTBILDNINGSSYN. ANDEL SOM ANSER ATT UTBILDNING LÖNAR SIG OCH ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR YRKESLIVSFRAMGÅNG EFTER UTBILDNINGSSINRIKTNING (PRO-CENT)

	Utbildningsinriktning				
	Hälsa/sjukvård	Teknik	Naturvetenskap	Pedagogik	Samhällsvetenskap/juridik/media
Högre utbildning lönsamt	59	75	73	61	73
Högre utbildning nödvändigt för yrkeslivsframgång	49	50	45	42	55
Antal svarande	130-144	121-121	80-78	148-142	122-101

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011 och 2012.

Kommentar: Utbildningsopinionsfrågan lyder: "Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?" "Högre utbildning lönar sig inte"; "Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I tabellen redovisas andelen som anser att högre utbildning lönar sig (de som placerat sig på skalsteg 0-3 i delfrågan) 2012 samt de som anser att högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet (de som placerat sig på skalsteg 7-10 i delfrågan) 2011. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Frågan om utbildningsnivå lyder. Endast personer med universitets/högskoleutbildning ingår i tabellen. Teknik= Teknik/byggt teknik/industri/transport; Naturvetenskap= Naturvetenskap/matematik/data/ jordbruk/skogsbruk/miljövärd; Samhällsvetenskap/juridik= Samhällsvetenskap/juridik/media/journalistik/reklam

I tabellen ovan visas andelen med en positiv attityd till nyttan med utbildning bland de som genomgått olika typer av universitets/högskoleutbildning. Eftersom de utbildningsinriktningar som används i SOM-undersökningarna inte är på samma detaljnivå som yrkeskategoriseringen i de utbildningspremieundersökningar som refereras ovan är jämförelsemöjligheterna begränsade. För två yrkesgrupper – civilingenjörer och lärare – kan vi dock med viss försiktighet peka på intressanta noteringar. Civilingenjörer tillhör de som har högst privat avkastning enligt löne- och arbetsmarknadsetableringsstatistiken, samtidigt som de av våra respondenter som har en tekniskt inriktad högskoleutbildning är mest positiva till högre utbildning (75 % anser att det lönar sig, 50% att det är nödvändigt för yrkesframgång). Läraryrket å andra sidan är förknippat med en förhållandevis låg utbildningspremie, och i tabellen ser vi att respondenter med pedagogiskt inriktad högskoleutbildning är negativa till högre utbildning jämfört med andra högskoleutbildade (61 % anser att det lönar sig, 42% att det är nödvändigt för yrkesframgång). Övriga utbildningsinriktningskategorier i tabellen är alltför heterogena i termer av yrkestillhörighet och utbildningspremier för att någon jämförelse ska kunna göras.

Sysselsättning och syn på utbildning

Hur hänger den nuvarande sysselsättningen samman med synen på nyttan med högre utbildning? Vi skiljer här på studerande, arbetslösa/i arbetsmarknadsåtgärder, förvärvsarbete med låg inkomst, förvärvsarbete med hög inkomst samt pensionärer. I tabell 7 nedan redovisas andelen i respektive grupp som anser att utbildning lönar sig respektive är nödvändigt för framgång i yrkeslivet.

TABELL 7: SYSSELSÄTTNINGENS BETYDELSE FÖR UTBILDNINGSSYN. ANDEL SOM ANSER ATT UTBILDNING LÖNAR SIG OCH ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR YRKESLIVSFRAMGÅNG EFTER NUVARANDE SYSSELSÄTTNING (PROCENT)

	Sysselsättning				
	Studera	Arbetslös/i åtgärd	Förvärvsarbete med låg inkomst	Förvärvsarbete med hög inkomst	Pensionär
Högre utbildning lönsamt	74	48	56	64	48
Högre utbildning nödvändigt för yrkeslivsframgång	47	47	39	43	44
Antal svarande	272-250	163-161	397-397	1189-1236	847-766

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011 och 2012.

Kommentar: Utbildningsopinionsfrågan lyder: "Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?" "Högre utbildning lönar sig inte"; "Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I tabellen redovisas andelen som anser att högre utbildning lönar sig (de som placerat sig på skalsteg 0-3 i delfrågan) 2012 samt de som anser att högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet (de som placerat sig på skalsteg 7-10 i delfrågan) 2011. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Frågan om sysselsättning lyder: "Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande? Kategorin Studerande är en originalkategori och består av studerande oavsett nivå. Arbetslös/i åtgärd är de som svarat att de är arbetslösa eller i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Förvärvsarbete med låg inkomst är de som förvärvsarbetar och i fråga 86 angett att den sammanlagda hushållsinkomsten är under eller lika med 400 000 SEK/år. Förvärvsarbete med hög inkomst är de som förvärvsarbetar och i fråga 86 angett att den sammanlagda hushållsinkomsten är över 400 000 SEK/år. I gruppen förvärvsarbete ingår även sjukskrivna och föräldralediga. Pensionärer är de som angett att de är ålders/avtalspensionärer. Kategorierna sjuk/aktivitetsersättning och övrigt/annat redovisas ej i tabellen.

Sysselsättningen hänger starkare samman med attityden till utbildningens lönsamhet än med huruvida utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet. Den största tillförsikten om utbildningens betydelse finns bland studerande. De anser i klart högst utsträckning att utbildning lönar sig, och är också tämligen övertygade om att högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet. Förvärvsarbete med hög inkomst är visserligen inte lika övertygade som de studerande om att utbildning lönar sig, men är betydligt mer positiva än de övriga förvärvsarbete med låg inkomst, pensionärer och arbetslösa.

Sysselsättning, ålder och utbildningsattityd

I avsnittet om ålderskillnader konstaterades att de mest utbildningsbejakande stämningarna återfanns bland folk mellan 20 och 29 år, och nu har vi just konstaterat att studenter har förhållandevis positiva attityder till nyttan med högre utbildning. Eftersom dessa grupper i förhållandevis stor utsträckning sammanfaller väcks frågan om i vilken utsträckning sambandet mellan sysselsättning och utbildningsattityd egentligen är en ålderseffekt, och i vilken utsträckning ålderseffekterna egentligen är en sysselsättningseffekt. En multivariat analys visar att sysselsättningen har större effekt än åldern när det gäller huruvida utbildning anses löna sig.²³ Det vill säga: det faktum att gruppen 20-29 åringar anser att utbildning lönar sig tycks i stor utsträckning vara relaterat till att många av dem just nu befinner sig i studier.

²³ I en OLS regression med variablerna ålder och sysselsättning har sysselsättningen större, statistiskt signifikanta, effekter än ålder.

För att belysa detta jämförs i tabellen nedan studerande och icke studerande i åldersgrupperna 20-29 år och 30-39 år.²⁴ Om vi bryter ut de som inte studerar och de som studerar i var och en av ålderkategorierna får vi fyra olika grupper; studenter mellan 20-29, studenter mellan 30-39, icke-studenter mellan 20-29 och icke-studenter mellan 30-39.

TABELL 8: ÅLDER, SYSSELSÄTTNING OCH UTBILDNINGSSYN. ANDEL SOM ANSER ATT UTBILDNING LÖNAR SIG EFTER ÅLDER OCH NUVARANDE SYSSELSÄTTNING (PROCENT)

	20-29 år	30-39 år	Effekt av ålder
Inte studerande	61	56	5
Studerande	79	80	-1
Effekt av sysselsättning	-18	-24	

Skillnaden mellan ålderskategorierna är mellan 1 och 5 procentenheter, medan skillnaderna mellan studerande och icke studerande är mellan 18 och 24 procentenheter. Huruvida en person studerar eller inte har alltså större betydelse än åldern i sig. Samtidigt är det viktigt att påpeka att det är ytterst få personer över 30 som befinner sig i studier (35 st), varför illustrationen ska ses med viss försiktighet.

Storstadsbor mer positiva

I SOM-undersökningarna kartläggs i vilken typ av geografiskt område svarspersonerna bor. Vi har möjlighet att skilja på de som bor i ren landsbygd, mindre städer eller större städer. Tack vare dessa data kan vi konstatera att storstadsbor – vilket i den här undersökningen är liktydigt med Göteborgare – har en mer positiv syn på utbildning än de som bor i mindre städer och på landsbygden. Dels anser storstadsborna i högre utsträckning än andra att utbildning lönar sig, dels är de mer övertygade om att utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet än folk som bor i mindre städer.

TABELL 9: BOENDEORTENS BETYDELSE FÖR UTBILDNINGSSYN. ANDEL SOM ANSER ATT UTBILDNING LÖNAR SIG OCH ÄR NÖDVÄNDIGT FÖR YRKESLIVSFRAMGÅNG EFTER BOENDEORT (PROCENT)

	Boendeort			
	Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad/större tätort	Storstad
Högre utbildning lönsamt	51	56	57	63
Högre utbildning nödvändigt för yrkeslivsframgång	35	40	44	48
Antal svarande	451-493	706-603	947-1003	990-821

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011 och 2012.

Kommentar: Utbildningsopinionsfrågan lyder: "Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?" "Högre utbildning lönar sig inte"; "Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I tabellen redovisas andelen som anser att högre utbildning lönar sig (de som placerat sig på skalsteg 0-3 i delfrågan) samt de som anser att *högre utbildning är nödvändigt för framgång i yrkeslivet* (de som placerat sig på skalsteg 7-10 i delfrågan) Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Frågan om boendeort lyder "I vilken typ av område bor du?" Kategorin *Storstad* är de som svarat att de bor i storstad, centralt eller storstad, ytterområde/förort. *Stad/större tätort* är de som svarat att de bor i stad/större tätort, centralt eller stad/större tätort, ytterområde. Mindre tätort och ren landsbygd är ursprungliga svars kategorier.

²⁴ För denna analys har 20-24 och 25-29 åringar slagits samman till en kategori.

Att människor som bor i storstäder är mer optimistiska än andra när det gäller utbildningens lönsamhet och dess roll i yrkeslivet kan ha flera orsaker. Dels handlar det helt enkelt om att storstäderna befolkas av grupper med en positiv inställning till utbildning. Till exempel finns många högutbildade och studerande i storstäderna. Men faktum är att storstadsbor är mer positiva än andra även när vi kontrollerar för övriga variabler. Oavsett utbildningsnivå och nuvarande sysselsättning anser storstadsborna (Göteborgarna) i högre grad än landsbygdsbor och de i mindre städer att utbildning är till nytta. Detta gäller både lönsamhet och nödvändighet för yrkeslivsframgång, även om den centrala skiljelinjen när det gäller nödvändighet går mellan landsbygdsbor och övriga svarspersoner. Varför detta mönster finns har vi inte material nog att gräva vidare i.

Sammanfattande kommentarer

Denna rapport handlar om västsvenskarnas syn på nyttan med högre utbildning.

För det första kan vi konstatera att västsvenskarnas syn på nyttan med högre utbildning på det hela taget har varit tämligen stabil under de år (2010-2012) som utbildningsopinionen undersökts. Andelen som anser att utbildning är ”nödvändigt för framgång i yrkeslivet” har legat fast kring 40%, och andelen som anser att ”utbildning lönar sig” har legat kring 60%. Förvisso har den negativa sidan vunnit viss mark, men förändringarna är lite för små och har pågått under för kort tid för att vi ska börja leta förklaringar till opinionsförskjutningarna.

För det andra kan vi konstatera att olika samhällsgrupper i viss men ändå begränsad utsträckning har olika inställning till nyttan med högre utbildning. Samvariationen mellan demografi och utbildningsattityd ser på det hela taget ut ungefär som man kan förvänta sig. Högutbildade personer, studenter, och de som växt upp i tjänstemanna- eller högre tjänstemannahem, är exempel på grupper som ser en relativt stor nytta med högre utbildning. En sak dessa grupper har gemensamt är att de själva i stor utsträckning är eller har varit i kontakt med högre utbildning, eller att de har närstående som har erfarenhet av högre studier. En annan grupp som sticker ut som positiva är de som bor i storstadsområden. Dels beror detta på att storstäder befolkas av utbildningsbejakande grupper. Men boendeorten har också en oberoende effekt på utbildningsattityd.

Till sist några anmärkningar om de analytiska ramarna för denna rapport. Rapporten beskriver opinionsutvecklingen över tid och synen på högre utbildning i olika demografiska grupper. Hur åsikter om högre utbildning hänger samman med andra attityder som exempelvis förtroende och politiskt-ideologiska ställningstaganden behandlas inte i rapporten. Resultaten bygger så gott som uteslutande på bivariata analyser av relationen mellan en uppsättning bakgrundsfaktorer och inställningen till högre utbildning. En fortsatt analys med större ambitioner att utreda kausaliteten kräver multivariata analyser med en noggrant specificerad förklaringsmodell som inkluderar ytterligare faktorer än de som diskuteras i denna rapport.

Referenser

Karlsson Nils & Skånberg Ola (2012) *Matchning på den svenska arbetsmarknaden. Underlagsrapport 9 till Framtidskommissionen*. Stockholm. Regeringskansliet.

Ljunglöf, Thomas (2011) *Lönsamma studier- Livsloonerapport 2011*. Stockholm. SACO.

Persdotter, Kristina (2009) *Myten om överutbildning*. Stockholm. TCO.

Persson, Helena (2010) *Vad är lagom: En kunskapsöversikt om under- och överutbildning*. Stockholm. SACO.

Sonnerby, Per (2012) *Lärda för livet? En ESO rapport om effektivitet i svensk högskoleutbildning*. Rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2012:7. Stockholm. Regeringskansliet.

Universitetskanslerämbetet (2013) *Universitet och högskolor, årsrapport 2013*. Stockholm. Universitetskanslerämbetet.

Tabellbilaga

TABELL A1 "HÖGRE UTBILDNING LÖNAR SIG INTE" 2010, 2011, 2012 (PROCENT)

	<i>Helt riktigt påstående</i>										<i>Helt felaktigt påstående</i>			Antal svar
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	Ingen uppfattning		
2010	4	2	4	4	2	6	2	6	10	8	39	14	3094	
2011	4	1	4	5	3	6	2	6	9	5	38	17	3007	
2012	6	2	6	5	3	6	2	7	11	7	33	14	3042	

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2010, 2011 och 2012.

Kommentar: Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' Svarsskalan löper från "0 Helt felaktigt påstående" till "10 Helt riktigt påstående". Avrundning gör att den totala andelen kan avvika från 100%.

TABELL A2 "HÖGRE UTBILDNING ÄR NÖDVÄNDIG FÖR ATT NÅ YRKESFRAMGÅNG" 2010 OCH 2011 (PROCENT)

	<i>Helt riktigt påstående</i>										<i>Helt felaktigt påstående</i>			Antal svar
	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	Ingen uppfattning		
2010	18	5	11	10	5	12	4	6	5	3	9	12	3099	
2011	20	5	11	7	4	11	4	6	6	3	10	14	2997	

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2010 och 2011.

Kommentar: Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' Svarsskalan löper från "0 Helt felaktigt påstående" till "10 Helt riktigt påstående". Avrundning gör att den totala andelen kan avvika från 100%.

TABELL A3: INSTÄLLNING TILL HÖGRE UTBILDNING I OLIKA GRUPPER (PROCENT)

	Utbildning lönar sig	Neutrala	Utbildning lönar sig inte	Ingen uppfattning	Antal svar
SAMTLIGA	58	10	18	14	3042
KÖN					
Kvinna	61	9	18	13	1616
Man	54	12	18	15	1379
ÅLDER					
16-19 år	60	10	13	18	142
20-24 år	65	15	9	11	167
25-29 år	69	14	12	5	167
30-39 år	59	17	17	7	401
40-49 år	62	10	20	8	565
50-59 år	59	10	19	12	499
60-75 år	54	7	21	19	847
76-85	43	6	16	35	254
BOENDEPLATS					
Ren landsbygd	51	11	22	17	457
Mindre tätort	56	11	18	15	638
Stad/större tätort	57	9	18	16	1057
Göteborg	63	12	16	10	859
UTBILDNING**					
Grundskola	38	9	16	37	574
Gymnasium	57	12	17	15	889
Eftergymnasial exkl högskola	64	11	19	6	616
Universitet/högskola	69	10	20	2	827
SYSSELSÄTT- NING***					
Förvärsarbetande	62	12	19	8	1683
Arbetslös	48	12	17	17	163
Pensionär	48	7	20	25	847
Studerande	74	10	9	8	272
KLASS****					
Arbetarhem	56	10	18	16	1494
Jordbrukarhem	52	8	18	22	331
Tjänstemannahem	65	12	17	6	578
Högre tjänstemanna- hem	69	6	23	2	141
Företagarhem	60	13	20	7	261

Tabellen fortsätter på nästa sida

Tabell A3. forts

	Utbildning lönar sig	Neutrala	Utbildning lönar sig inte	Ingen uppfattning	Antal svar
HUSHÅLLSIN- KOMST					
Max 300 000 kr/år	48	11	15	26	776
301 000-700 000 kr/år	61	10	20	9	1392
Mer än 700 000 kr/år	69	10	18	4	604

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2012.

Kommentar: Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' "Högre utbildning lönar sig inte". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I kategorin *utbildning lönar sig* ingår de som placerat sig på skalsteg 0-3; i *neutrala* ingår de som placerat sig på skalsteg 4-6; i *utbildning lönar sig inte* ingår de som placerat sig på skalsteg 7-10. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Avrundning kan göra att den totala andelen avviker från 100%.

* Observera det begränsade antalet svarspersoner.

**Kategorin Grundskola är de som svarat att de ej fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola) eller fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola). Kategorin gymnasium är de som har studerat vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande. Kategorin eftergymnasial utbildning exkl högskola består av de som har en eftergymnasial utbildning men inte tagit examen från universitet/högskola. Universitet/högskola består av de som anger att de har examen från universitet/högskola.

*** Förvärvsarbete inkluderar även sjukskrivna och föräldralediga; arbetslösa inkluderar även de som är i arbetsmarknadspolitisk åtgärd; pensionär avser ålders/avtalspensionärer

****Bygger på subjektiv uppfattning om det hem svarspersonen växte upp i.

TABELL A4: INSTÄLLNING TILL HÖGRE UTBILDNING EFTER SVARSPERSONERNAS INRIKTNING PÅ HÖGRE STUDIER (PROCENT)

	Utbildning lönar sig	Neutrala	Utbildning lönar sig inte	Ingen uppfattning	Antal svar
SAMTLIGA	58	10	18	14	3042
UTBILDNING					
Teknik	75	7	16	3	121
Naturvetenskap	73	9	19	0	80
Samhällsvetenskap/juridik	73	7	17	3	122
Hälso/sjukvård	59	11	30	1	130
Pedagogik	61	12	25	2	148

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2012.

Kommentar: Endast personer med universitets/högskoleutbildning ingår i tabellen. Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' "Högre utbildning lönar sig inte". Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I kategorin utbildning lönar sig ingår de som placerat sig på skalsteg 0-3; i neutrala ingår de som placerat sig på skalsteg 4-6; i utbildning lönar sig inte ingår de som placerat sig på skalsteg 7-10. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Avrundning kan göra att den totala andelen avviker från 100%.

Teknik=Teknik/byggteknik/industri/transport; Naturvetenskap= Naturvetenskap/matematik/data/ jordbruk/skogsbruk/miljövärd; Samhällsvetenskap/juridik= Samhällsvetenskap/ juridik/ media/ journalistik/reklam.

TABELL A5: INSTÄLLNING TILL HÖGRE UTBILDNING I OLIKA GRUPPER (PROCENT)

	Utbildning är nödvändigt	Neutrala	Utbildning är inte nödvän- digt	Ingen uppfattning	Antal svar
SAMTLIGA	43	19	25	14	2997
KÖN					
Kvinna	43	19	25	13	1578
Man	42	19	24	15	1419
ÅLDER					
16-19 år	39	21	21	18	142
20-24 år	47	18	25	9	154
25-29 år	36	20	35	9	152
30-39 år	34	20	40	7	421
40-49 år	41	22	29	9	518
50-59 år	48	21	20	11	540
60-75 år	47	17	19	17	856
76-85	39	10	14	38	213
BOENDEPLATS					
Ren landsbygd	35	22	27	17	493
Mindre tätort	40	20	25	15	603
Stad/större tätort	44	17	25	15	1003
Göteborg	48	19	24	10	821
UTBILDNING**					
Grundskola	38	12	16	34	603
Gymnasium	40	17	28	16	902
Eftergymnasial exkl högskola	47	20	27	7	672
Universitet/högskola	47	25	27	2	775
SYSSELSÄTTNING					
Förvärvsarbetande	42	21	29	8	1713
Arbetslös	47	16	20	17	161
Pensionär	44	15	16	26	766
Studerande	47	20	20	12	250
KLASS***					
Arbetarhem	41	18	24	16	1514
Jordbrukarhem	42	17	21	19	339
Tjänstemannahem	45	20	30	6	567
Högre tjänstemanna- hem	51	21	25	4	140
Företagarhem	47	19	23	11	243

Tabellen fortsätter på nästa sida

Tabell A5, forts.

	Utbildning är nödvändigt	Neutrala	Utbildning är inte nödvän- digt	Ingen uppfattning	Antal svar
HUSHÅLLSIN- KOMST					
Max 300 000 kr/år	38	16	20	26	781
301 000-700 000 kr/år	43	21	27	10	1417
Mer än 700 000 kr/år	49	18	28	5	573

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

Kommentar: Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' 'Högre utbildning är nödvändig för att nå yrkesframgång'. Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I kategorin *högre utbildning är nödvändig* ingår de som placerat sig på skalsteg 7-10; i *neutrala* ingår de som placerat sig på skalsteg 4-6; i *högre utbildning är inte nödvändig* ingår de som placerat sig på skalsteg 0-3. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Avrundning kan göra att den totala andelen avviker från 100%.

**Kategorin Grundskola är de som svarat att de ej fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola) eller fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola). Kategorin gymnasium är de som har studerat vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande. Kategorin eftergymnasial utbildning exkl högskola består av de som har en eftergymnasial utbildning men inte tagit examen från universitet/högskola. Universitet/högskola består av de som anger att de har examen från universitet/högskola.

*** Förvärvsarbetande inkluderar även sjukskrivna och föräldralediga; arbetslösa inkluderar även de som är i arbetsmarknadspolitisk åtgärd; pensionär avser ålders/avtalspensionärer

****Bygger på subjektiv uppfattning om det hem svarspersonen växte upp i.

FOLKET OCH NYTTAN MED HÖGRE UTBILDNING

TABELL A6: KÖNSSKILLNADER I OLIKA GRUPPER ANGÅENDE UTBILDNINGENS LÖNSAMHET (PROCENT)

	Kvinnor	Män	Differens
SAMTLIGA	61	54	7
ÅLDER			
16-19 år	62	55	7
20-24 år	66	65	1
25-29 år	75	59	16
30-39 år	60	58	2
40-49 år	65	58	7
50-59 år	63	54	9
60-75 år	55	52	3
76-85	46	41	5
BOENDEPLATS			
Ren landsbygd	54	48	6
Mindre tätort	60	52	8
Stad/större tätort	59	53	6
Göteborg	68	63	5
UTBILDNING**			
Grundskola	39	37	2
Gymnasium	60	53	7
Eftergymnasial exkl högskola	68	60	8
Universitet/högskola	69	68	1
SYSSELSÄTTNING***			
Förvärvsarbetande	64	59	5
Arbetslös	47	48	1
Pensionär	50	46	4
Studerande	74	72	2
KLASS****			
Arbetarhem	60	52	8
Jordbrukarhem	57	47	10
Tjänstemannahem	66	64	2
Högre tjänstemannahem	71	62	9
Företagarhem	59	62	3
HUSHÅLLSINKOMST			
Max 300 000 kr/år	50	46	4
301 000-700 000 kr/år	64	57	7
Mer än 700 000 kr/år	72	65	7

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2012. **Kommentar:** Frågan lyder: 'Här följer några påståenden om högre utbildning i Sverige. Vilken är din uppfattning om vart och ett av påståendena?' 'Högre utbildning lönar sig inte'. Svarsskalan är 11-gradig och sträcker sig från 0 "helt felaktigt påstående" till 10 "helt riktigt påstående". I kategorin *utbildning lönar sig* ingår de som placerat sig på skalsteg 0-3; i *neutrala* ingår de som placerat sig på skalsteg 4-6; i *utbildning lönar sig inte* ingår de som placerat sig på skalsteg 7-10. Procentberäkningarna baseras på de som besvarat respektive delfråga (inkl. de utan uppfattning). Avrundning kan göra att den totala andelen avviker från 100%. **Kategorin Grundskola är de som svarat att de ej fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola) eller fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola). Kategorin gymnasium är de som har studerat vid gymnasium, folkhögskola eller motsvarande. Kategorin eftergymnasial utbildning exkl högskola består av de som har en eftergymnasial utbildning men inte tagit examen från universitet/högskola. Universitet/högskola består av de som anger att de har examen från universitet/högskola. *** Förvärvsarbetande inkluderar även sjukskrivna och föräldralediga; arbetslösa inkluderar även de som är i arbetsmarknadspolitisk åtgärd; pensionär avser ålders/avtalspensionärer ****Bygger på subjektiv uppfattning om det hem svarspersonen växte upp i.